

ЛИСЕНКО Ю. О.,аспірант кафедри права інтелектуальної
власності та патентної юстиції
(Національний університет
«Одеська юридична академія»)

УДК 347.724:347.9 (477)

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.2.109>**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПЕРЕХОДУ ПРАВ НА ЧАСТКУ В СТАТУТНОМУ
КАПІТАЛІ ГОСПОДАРСЬКОГО ТОВАРИСТВА У ВИКОНАВЧОМУ
ПРОВАДЖЕННІ**

У статті досліджуються правові та організаційні засади звернення стягнення на частку, корпоративні права в статутному капіталі товариства у виконавчому провадженні. Зазначено, що визначення чітких процедур переходу прав на частку в статутному капіталі у виконавчому провадженні має важливе практичне значення для захисту прав та інтересів всіх учасників відносин, які виникають у цій сфері, зокрема учасників товариства, самого товариства, набувача частки та корпоративних прав. Відсутність чітких процедур створює чимало викликів під час переходу права на частку до нового набувача, що в цілому може негативно позначатись на діяльності товариства. Проаналізовано чинне законодавство, а також спірні ситуації під час реалізації корпоративних прав боржника, зокрема в частині оцінки вартості частки, реалізації переважного права учасників товариства, дій приватного виконавця щодо арешту майна та внесення відомостей до Єдиного державного реєстру. На основі аналізу практики судів, зокрема Верховного Суду, досліджено питання, що стосуються обґрунтованості оціночної вартості частки, співмірності заходів, які вживаються під час виконавчого провадження, а також процедури укладення договорів про відчуження корпоративних прав. Досліджуються питання відчуження частки з метою уникнення звернення стягнення, з акцентом на ознаки фраздаторних договорів у корпоративному праві. Зазначено, що встановлення правового режиму таких угод можливе лише з урахуванням комплексу обставин, зокрема моменту виникнення спору, змісту правочину, реального економічного результату та обізнаності сторін щодо спірності корпоративного права. Зроблено висновок, що для ефективного захисту прав учасників виконавчого провадження необхідно внести зміни до законодавства, зокрема щодо включення постанови виконавця про арешт корпоративних прав як підстави для внесення запису до Єдиного державного реєстру, а також щодо закріплення наслідків ненадання товариством документів для проведення оцінки. Отримані результати можуть бути використані для вдосконалення нормативно-правового регулювання у сфері звернення стягнення на корпоративні права.

Ключові слова: корпоративні права, господарське товариство, корпоративні права, учасник товариства, статутний капітал, звернення стягнення, виконавче провадження, фраздаторні договори, арешт частки, переважне право, оцінка майна, виконавець, реєстраційні дії.

**Lysenko Yu.O. Legal Regulation of the Transfer of Rights to a Share in the
Charter Capital of a Business Company in Enforcement Proceedings**

The article explores the legal and organizational foundations for enforcing debt collection against a share and corporate rights in the charter capital of a company

within enforcement proceedings. It is emphasized that defining clear procedures for the transfer of rights to a share in the charter capital during enforcement proceedings is of crucial practical importance for protecting the rights and interests of all parties involved in such legal relations – particularly the company's participants, the company itself, and the acquirer of the share and corporate rights. The lack of clear procedures creates numerous challenges during the transfer of rights to a new acquirer, which can negatively affect the company's operations overall. The study analyzes current legislation and controversial issues arising during the enforcement and realization of the debtor's corporate rights, particularly regarding share valuation, the exercise of pre-emptive rights by other participants, actions by private enforcement officers related to asset seizure, and the registration of relevant information in the Unified State Register.

Based on the analysis of case law, including decisions of the Supreme Court, the article addresses issues of the reasonableness of share valuations, proportionality of enforcement measures, and procedures for concluding contracts concerning the disposal of corporate rights. Special attention is given to the issue of alienating a share to avoid enforcement, with a focus on identifying the features of fraudulent (fraudator) transactions in corporate law. It is noted that determining the legal nature of such agreements requires a comprehensive assessment of circumstances, including the timing of the dispute's emergence, the content of the transaction, the presence of real economic substance, and the parties' awareness of the disputed nature of the corporate rights. The article concludes that to ensure effective protection of parties in enforcement proceedings, legislative amendments are necessary – particularly to recognize the enforcement officer's order on the seizure of corporate rights as a legal basis for entries in the Unified State Register, and to establish legal consequences for a company's failure to provide documents necessary for valuation. The findings may serve to improve the regulatory framework for enforcement actions involving corporate rights.

Key words: *corporate rights, business company, charter capital, participant of a company, enforcement of debt, enforcement proceedings, fraudulent transactions, seizure of a share, pre-emptive right, asset valuation, enforcement officer, registration actions.*

Постановка проблеми. Питання звернення стягнення на частку в статутному капіталі, корпоративні права є предметом чисельних наукових досліджень. Дискусії ведуться навколо проблематики визначення об'єкта звернення стягнення, визначення процедури, підстав та наслідків, прав та обов'язків різних учасників правовідносин, які виникають у зазначеній сфері. Попри актуальність означеної проблематики, наявну широку правозастосовну практику, наразі не сформовано єдиних підходів до удосконалення правового регулювання відносин щодо звернення стягнення на частку у статутному капіталі товариства та корпоративні права.

Огляд останніх публікацій свідчить про те, що чимало проблемних питань постає у сфері звернення стягнення та реалізації корпоративних прав у виконавчому провадженні, що обумовлює актуальність дослідження практичних аспектів та наукових підходів до їх вирішення. Визначення чітких процедур переходу прав на часту в статутному капіталі у виконавчому провадженні має важливе практичне значення для захисту прав та інтересів всіх учасників відносин, які виникають у цій сфері, зокрема учасників товариства, самого товариства, набувача частки та корпоративних прав. Оскільки відсутність чітких процедур створює чимало викликів під час переходу права на часту до нового набувача, що в цілому може негативно позначатись на діяльності господарського товариства.

Метою дослідження є визначення правових та організаційних засад звернення стягнення на корпоративні права у виконавчому провадженні.

Стан дослідження. Окремі питання звернення стягнення на частку у статутному капіталі товариства досліджували у свої працях науковці: Кравчук В.М., Смітюх А.В., Суханов М.О., Шпуганич І.І.

Питання застави корпоративних прав, звернення стягнення за договором застави корпоративних прав досліджували зокрема: Спасибо-Фатєєва І.В., Берназ-Лукавецька О.М., Куценко Д.М., Пилипенко О.С., Січевлюк В.А.

У дисертаційному дослідженні В.М. Кравчука звернення стягнення на частку в статутному капіталі товариства розглядається як один із способів примусового виконання рішення про стягнення боргу, що здійснюється на підставі виконавчих документів. Звернення стягнення запропоновано здійснювати через застосування механізму обов'язкового викупу цієї частки або її частини товариством на вимогу державного виконавця [1].

Шпуганич І.І., Суханов М.О. звернення стягнення на частку у статутному капіталі ТОВ/ТДВ розглядають як юридичний факт, який призводить до припинення права власності на неї, а отже – і до припинення корпоративних прав учасника, які базуються на такому праві [2, С.432].

Враховуючи, що на практиці постає чимало дискусійних питань щодо визначення алгоритму дій у випадку звернення стягнення на частку в статутному капіталі товариства, вони висвітлюють в оглядових публікаціях, присвячених різним практичним аспектам, серед яких слід відзначити: Колотуха К. А. Як звернути стягнення на частку учасника у ТОВ [3], Солдаткін О. Звернення стягнення на частку у статутному капіталі ТОВ: проблемні моменти законодавчого регулювання [4], Беляневич О.А. Про визначення розміру статутного капіталу та визначення часток учасників ТОВ як способи захисту корпоративних прав [5].

Виклад основного матеріалу. Закон України «Про виконавче провадження» до заходів примусового виконання рішень відносить зокрема звернення стягнення на корпоративні права (ст. 10) [6]. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» у статті 22 визначає особливості звернення стягнення на частку учасника товариства [7].

Попри те, що на законодавчому рівні визначено загальні засади звернення стягнення на частку в статутному капіталі товариства, залишається чимало важливих питань, які не отримали належної регламентації.

Серед питань, на які наразі неможливо знайти однозначні відповіді виділяють такі:

- чи можливе оскарження проведеної виконавцем оцінки вартості частки (адже вартість може бути визначена у такому розмірі, що ніхто з учасників свідомо не захоче її викупити);
- у який термін учасники компанії повинні повідомити виконавця про бажання викупити частку;
- що робити виконавцю, якщо всі учасники виявили бажання викупити частку (Законом не передбачено проведення між ними конкурсу);
- чи може саме ТОВ бути покупцем частки, якщо учасники відмовилися від її придбання;
- у який термін має бути укладено договір купівлі-продажу частки, хто є продавцем (виконавець чи боржник?), а також куди зараховується оплата [3].

Крім питань щодо реалізації права на частку в статутному капіталі у випадку звернення стягнення постає чимало питань щодо реєстрації зміни складу учасників, виконання належним чином дій щодо забезпечення переходу прав та діяльності товариства посадовими особами.

Не є виключенням випадки укладання угод власником частки з метою уникнення звернення стягнення, що може призводити до порушення прав та інтересів зацікавлених осіб, забезпечення діяльності товариства.

Аналіз судової практики свідчить, що через нечіткість законодавчої регламентації зазначених питань виникають чисельні спори про відновлення порушених прав, визнання укладених договорів недійсними та оскарження процедури виконавчого провадження в частині звернення стягнення на частку в статутному капіталі господарського товариства.

Щодо визначення вартості частки, відповідно до Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» виконавець протягом встановлених строків залучає суб'єкта оціночної діяльності або здійснює розрахунок вартості частки боржника. Порушення встановлених строків, порядку проведення оцінки є підставою для визнання договору купівлі-продажу у випадку його укладання недійсним. Так, під час розгляду справи про визнання договору купівлі-продажу частки у статутному капіталі ТОВ недійсним було встановлено, що звіт суб'єкта оціночної діяльності, який не відповідає вимогам нормативно-правових актів з оцінки майна, є неякісним, непрофесійним та не може бути використаний. З огляду на те, що договір купівлі – продажу частки у статутному капіталі Товариства з обмеженою відповідальністю укладено за ціною, визначеною з порушенням вимог ч. 8 ст. 24 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» (в редакції, яка діяла на момент укладання договору та розгляду справи), суд апеляційної інстанції погодився з висновком місцевого господарського суду про наявність правових підстав для визнання цього договору недійсним [8].

Разом з тим, під час оскарження дій виконавця, суб'єкта оціночної діяльності щодо визначення вартості частки, важливе значення має доведення того, що можливі порушення в процедурі дійсно призвели до порушення прав

Попри те, що законодавство передбачає можливість проведення оцінки безпосередньо виконавцем, це може нести певні ризики та призводити до конфліктів між сторонами провадження. Малиновським районним судом м. Одеса було розглянуто матеріали скарги на дії приватного виконавця, відповідно до яких скаржниця зазначила про: порушення строків визначення вартості частки, відсутність звернення про надання доступу чи надання копій документів фінансової звітності, інших документів, необхідних для визначення вартості її частки в статутному капіталі ТОВ, відсутність перевірки інформації щодо завершення формування статутного капіталу ТОВ, оцінку корпоративних прав за їх номінальною вартістю, а не за ринковою вартістю.

На підставі розгляду матеріалів в Ухвалі було зазначено, що для підтвердження необ'єктивності оцінки майна скаржник має довести причинно-наслідковий зв'язок між використаними оцінювачем неправдивими вихідними даними та штучним заниженням/завищенням вартості майна. Таким чином, якщо державний виконавець або інша посадова особа державної виконавчої служби, приватний виконавець порушив встановлений порядок вчинення виконавчих дій, проте при цьому не порушив права скаржника (скаржник не обґрунтував, а суд не встановив порушення прав саме скаржника), то така скарга задоволенню не підлягає [9].

На практиці оскарження дій виконавця відбувається не лише через визначення вартості частки (корпоративних прав), на які звертається стягнення, а й через правомірність дій щодо арешту корпоративних прав. У справі № 925/819/17 предметом судового розгляду стала правомірність постанови приватного виконавця про арешт корпоративних прав боржника, що становлять 100% участі у статутному капіталі ТОВ. Заявник стверджував про порушення принципу співмірності заходів примусового виконання та норм процесуального порядку арешту, вказуючи на необґрунтованість арешту всього обсягу корпоративних прав у межах боргу, вартість яких перевищувала суму заборгованості. Верховний Суд, залишаючи без змін рішення апеляційного суду, дійшов висновку, що приватний виконавець вичерпав інші способи звернення стягнення та діяв у межах наданих йому повноважень, з дотриманням вимог статті 48 Закону України «Про виконавче провадження» щодо черговості та принципу пропорційності. Накладення арешту на майно (кошти) боржника (для забезпечення реального виконання рішення) та звернення стягнення на майно боржника є різними виконавчими діями, тому такі дії мають різні правові наслідки, чим спростовується твердження скаржника про те, що шляхом накладення арешту на 100% статутного капіталу ТОВ державний виконавець здійснив неспівмірні заходи щодо примусового виконання рішення [10].

Щодо реалізації переважного права на придбання частки, слід відзначити, що відповідно до Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»

передбачено, що учасникам товариства (крім тих, які письмово відмовилися від свого переважного права щодо частки) пропонується придбати частку на умовах переважного права, визначених у ст.20. Договір про передачу майна (майнових прав) від боржника стягувачу в рахунок погашення боргу, укладений відповідно до ч. 8 ст. 26 Закону України «Про виконавче провадження», за своєю природою не є безоплатним, оскільки стягувач за згодою сторін набуває майно за ціною, що підлягає стягненню за виконавчим провадженням із боржника. Оплатність такого договору не є підставою для висновку, що він за своєю природою є договором купівлі-продажу. Особливістю вказаного договору є те, що він укладається під час виконавчого провадження з метою виконання судового рішення і захисту прав стягувача, без застосування процедури примусової реалізації частки. КГС ВС зауважив, що такий договір не є договором купівлі-продажу, але до нього й до порядку його укладання застосовуються аналогічні правила з огляду на законодавство, оскільки відповідно до відсильної норми ч. 5 ст. 22 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» виконавець пропонує іншим учасникам товариства (крім тих, які письмово відмовилися від свого переважного права щодо частки) придбати частку згідно зі ст. 20 цього Закону. Отже, учасники товариства мають переважне право на придбання частки не лише при укладенні договору купівлі-продажу, а й при зверненні стягнення на частку учасника товариства [11].

Щодо укладання фраздаторних договорів у сфері корпоративного права з метою уникнення їх стягнення, слід відзначити, що на практиці визначено ознаки таких договорів.

Верховний Суд напрацював перелік обставин, які окремо або в сукупності можуть враховуватися при оцінці правочину як фраздаторного. Остаточну кваліфікацію певного правочину як фраздаторного повинен здійснювати суд в кожній конкретній справі виходячи із встановлених обставин [12].

У постанові Великої Палати Верховного Суду від 08.06.2022 у справі № 2-591/11 зазначено: «В юридичній науці та судовій практиці договори, дії, бездіяльність та рішення органів, що вчиняються з метою завдати шкоди кредиторі і така мета досягнута, називають фраздаторними. Правочин, вчинений боржником у період виникнення у нього зобов'язання із погашення заборгованості перед кредитором, внаслідок якого боржник перестає бути платоспроможним, має ставитися під сумнів у частині його добросовісності та набуває ознак фраздаторного правочину як такий, що вчинений боржником на шкоду кредиторам» [13].

Враховуючи, що ознаки таких договорів визначено на підставі аналізу чисельних справ, для кваліфікації правочину як фраздаторного важливе значення має аналіз всіх обставин укладання договорів з метою недопущення визнання правомірно укладених договорів фраздаторними. У справі № 910/16754/21 позивач зазначав, що відповідач на підставі договору купівлі-продажу набув права на часту у ТОВ, однак не здійснивши повну оплату частки за договором, уклав договір дарування зазначеної частки. Позивач обґрунтовував фраздаторність договору дарування частки у ТОВ тим, що грошові зобов'язання відповідача за договором купівлі-продажу частки, є невиконаними в повному обсязі, а відчуження спірної частки призвело до відсутності майна за рахунок якого можливо погасити заборгованість. Відповідно укладенням договору дарування неповністю оплаченої частки створено негативні наслідки для позивача. На підставі аналізу матеріалів справи Судом враховано, що Договір дарування було укладено як до пред'явлення позову в справі, так і до моменту, коли позивач направив відповідачеві лист про розірвання Договору купівлі-продажу. З огляду на вищевикладене, доводи позивача про те, що Договір дарування було укладено з метою уникнення виконання відповідачем грошового зобов'язання за Договором купівлі-продажу, судом обґрунтовано визнано непереконливими, адже відсутній причинно-наслідковий зв'язок між цими подіями, позаяк Договір дарування укладено до оформлення позивачем претензії відповідачу. До того ж, дарування частки відбулося за згодою заставодержателя за договором застави корпоративних прав [14].

Запобігання практиці укладання договорів щодо розпорядження корпоративними правами, в тому числі і під час виконавчого провадження, які в подальшому можуть визнаватися фраздаторними, потребує уточнення окремих положень законодавства у сфері визначення

повноважень приватного виконавця та дій державних реєстраторів. Відповідно до ст. 25 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» передбачено, що державна реєстрація та інші реєстраційні дії проводяться на підставі зокрема судових рішень, що набрали законної сили та тягнуть за собою зміну відомостей в Єдиному державному реєстрі, а також що надійшли в електронній формі від суду або державної виконавчої служби відповідно до Закону України «Про виконавче провадження» щодо: визнання повністю або частково недійсними рішень засновників (учасників) юридичної особи або уповноваженого ними органу; визнання повністю або частково недійсними змін до установчих документів юридичної особи; заборони (скасування заборони) вчинення реєстраційних дій; накладення/зняття арешту корпоративних прав та ін. Серед суб'єктів, які можуть звертатись до реєстратора з метою внесення змін відомостей в реєстрі приватні виконавці не передбачені. Крім того, зазначена норма не передбачає серед підстав для внесення змін до реєстру постанови виконавця про накладення арешту на корпоративні права. Вбачається, що такий законодавчий підхід не враховує положення законодавства у сфері примусового виконання рішень та не сприяє ефективному захисту учасників виконавчого провадження в частині обмеження проведення реєстрації змін до реєстру щодо переходу прав на частку в статутному капіталі з метою уникнення звернення стягнення на неї під час виконавчого провадження. У зв'язку з чим вбачається доцільним доповнити ч.1 ст. 25 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» п.4 в наступній редакції: «постанови виконавця про накладення/зняття арешту корпоративних прав».

Висновки. Аналіз судової практики та наукових джерел свідчить про те, що у сфері звернення стягнення на частку (корпоративні права) є чимало питань, які потребують подальшого законодавчого врегулювання з метою уникнення зловживань учасниками виконавчого провадження. Серед таких положень, які потребують уточнення законодавства слід виділити оцінку частки (корпоративних прав) в частині можливості виконавцем проводити її без залучення фахівця, а також забезпечення отримання документів, у строки та обсягах, необхідних для такої оцінки. Враховуючи, що на законодавчому рівні відсутні гарантії своєчасного надання документів посадовими особами товариства, з метою уникнення у подальшому претензій щодо якості оцінки слід закріпити положення, відповідно до якого – у випадку ненадання товариством документів для проведення належної оцінки виконавець (суб'єкт оціночної діяльності) проводить оцінку відповідно до наявної інформації. Крім того, на законодавчому рівні необхідно визначити порядок внесення змін до Єдиного державного реєстрі на підставі постанови державного бо приватного виконавця.

Список використаних джерел:

1. Кравчук В.М. припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах. Дисертація на здобуття ступеня доктора наук. 12.00.03 – Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. Харків. 2010. <https://uacademic.info/ua/document/0510U000217>
2. Шпуганич І.І., Суханов М.О. Звернення стягнення на частку у статутному капіталі товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю як підстава припинення корпоративних прав учасника. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право*. 2025. Вип.88: Ч.1. С. 432-437.
3. Колотуха К. А. Як звернути стягнення на частку учасника у ТОВ 2022. https://protocol.ua/ua/yak_zvernuti_styagnennya_na_chastku_uchasnika_u_tov/
4. Солдаткін О. Звернення стягнення на частку у статутному капіталі ТОВ: проблемні моменти законодавчого регулювання *Юридична газета*. 2019. № 50 (704). <https://vurgazeta.com/publications/practice/korporativne-pravo-ma/zvernennva-stvagnennva-na-chastku-u-statutnomu-kapitali-tov-problemni-momenti-zakonodavchogo-regulvu.html>
5. Беяневич О.А. Про визначення розміру статутного капіталу та визначення часток учасників ТОВ як способи захисту корпоративних прав Координата. 2024. <https://coordynata>.

com.ua/pro-viznacenna-rozmiru-statutnogo-kapitalu-ta-viznacenna-castok-ucasnikiv-tov-ak-sposobi-zahistu-korporativnih-prav

6. Про виконавче провадження: Закон України 2 червня 2016 року № 1404-VIII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>

7. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України 6 лютого 2018 року № 2275-VIII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/2275-19/conv#n124>

8. Постанова Південно-західного апеляційного господарського суду від 28.01.2021 року. Справа № 915/2330/19 <https://zakononline.ua/court-decisions/show/94589390>

9. Ухвала Малиновського районного суду м. Одеси від 03 квітня 2025 року Справа №521/2913/25. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126436532>

10. Постанова Верховного суду 22 січня 2022 року. Справа № 925/819/17. https://iplex.com.ua/doc.php?regnum=102939693&utm_source=chatgpt.com

11. Лукомська О. Захист переважного права учасників ТОВ у практиці Верховного Суду. <https://zakon-pro.ligazakon.net/document/VSS01470?land=UA&context=UA>

12. Постанова Верховного Суду від 18.12.2024 року. Справа № 916/379/23. <https://zakononline.ua/court-decisions/show/124809039>

13. Постанова Верховного Суду від 18.12.2024 року. Справа № 916/379/23. <https://zakononline.ua/court-decisions/show/124809039>

14. Постанова Північного апеляційного господарського суду від 14 січня 2025 року. Справа № 910/16754/21. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124658115>

